

Кравчук Олексій Олегович
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри господарського та адміністративного права
НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ БУДІВЕЛЬ– ОДНЕ З КЛЮЧОВИХ ПИТАНЬ ПРАВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Прийняті в 2017 р. та урочисто підписані Президентом України в КПІ імені Ігоря Сікорського два закони «Про енергетичну ефективність будівель» та «Про Фонд енергоефективності» є послідовною імплементацією положень директиви 2012/27EU Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 р. «Про енергоефективність» [1] та Директиви 2010/31/EU щодо енергетичної ефективності будівель [2]. Відповідні закони також є важливим доповненням правового регулювання в цій сфері, що засновується на положеннях Закону України «Про енергозбереження» 1994 р.

Директива 2012/27/EU констатувала основні виклики, що обумовлюють роботу над енергоефективністю в ЄС та необхідні цілі:

- залежність від імпорту енергоресурсів та дефіциту енергетичних ресурсів (необхідним є посилення надійності постачання енергоресурсів через скорочення імпорту внаслідок зменшення споживання);
- потреба в обмеженні наслідків зміни клімату (необхідно сприяти зменшенню викидів парникових газів);
- необхідність подолати економічну кризу;
- підвищення конкурентоздатності внаслідок прискорення поширення інноваційних технологічних рішень, стимулювання економічного зростання і створення високоякісних робочих місць у декількох секторах, пов'язаних із енергоефективністю.

Відповідно до Директиви 2010/31/EU ефективно, зважене, раціональне та стале використання енергії застосовується, зокрема, до нафтових продуктів, природного газу та твердих видів палива, які є

суттєвими джерелами енергії але також і основними джерелами викиду двоокису вуглецю.

Оскільки 40% загального споживання енергії у ЄС припадає на будівлі, і має тенденцію до розширення, то згідно з Директивою 2010/31/EU, існує потреба у заходах, що збільшать кількість будівель, які не лише відповідатимуть діючим мінімальним вимогам енергетичної ефективності але також будуть більш енергетично ефективними, зменшуючи таким чином споживання енергії та викиди двоокису вуглецю.

Відповідні положення врегульовані в Законі «Про енергетичну ефективність будівель», який встановлює засади діяльності із забезпечення енергоефективності по суті всіх видів будівель і спрямований на зменшення споживання енергії у них. Цей Закон урегулював правові засади організації та проведення енергоаудиту в Україні та передбачив розробку мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівель. Вимоги встановлюватимуться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері будівництва (Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України). Законом передбачена обов'язкова сертифікація енергоефективності будівель, та встановлено обов'язок продавця чи орендодавця, в разі укладення договорів купівлі-продажу, оренди будівлі, житлового або нежитлового приміщення, на вимогу потенційного покупця або орендаря, надати інформацію про енергетичний сертифікат будівлі (у разі якщо сертифікація енергетичної ефективності є обов'язковою та/або проведеною) або повідомити про відсутність такого сертифіката. Аналогічне правило передбачене Директивою 2010/31/EU.

І.О.Вишняк, аналізуючи шляхи реалізації енергоефективної політики в житловому фонді України, наводить приклади реалізації проектів підвищення у енергоефективності в Львівському регіоні. Вчений наводить статистичні дані, згідно з якими, первинне використання енергії природного газу для несанованої квартири приблизною площею 60 кв.м. в Україні в 2-3 рази перевищує середні показники ЄС [3]. В.Лір наводить статистику, згідно з якою енергоефективність промисловості України складає 51,1% від рівня ЄС, сільського господарства – 37,1%, сектора послуг – 46,1%, будівництва – 11,3%, житлового сектора – 61,9% [4].

Законом «Про енергетичну ефективність будівель» визначено також засоби забезпечення такої енергоефективності, до яких зокрема належать:

- підвищення теплотехнічних показників огорожувальних конструкцій будівель;
- встановлення засобів обліку (в тому числі засобів диференційного (погодинного) обліку споживання електричної енергії) та регулювання споживання енергетичних ресурсів;
- впровадження автоматизованих систем моніторингу і управління інженерними системами;
- підвищення енергетичної ефективності інженерних систем будівлі;
- використання відновлюваних та/або альтернативних джерел енергії та/або видів палива (з використанням інженерних систем будівлі);
- застосування систем акумуляційного електронагріву в години мінімального навантаження електричної мережі.

Згаданий Закон визначає випадки, за яких термомодернізація будівель здійснюється без розроблення проектної документації, отримання документів, що дають право на виконання будівельних робіт, та прийняття такого об'єкта в експлуатацію, а також випадки, коли розробка проектної документації є необхідною. Цим же Законом у статті 12 встановлено обов'язок письмового повідомлення постачальника енергії та/або води протягом одного місяця після початку робіт з термомодернізації про орієнтовний обсяг скорочення споживання енергії та/або води, зменшення теплового навантаження за видами споживання та зміну температурного графіка системи опалення будівлі, що виникнуть після виконання робіт із термомодернізації.

При цьому як недолік необхідно відмітити, що Законом «Про енергетичну ефективність будівель» доповнено Кодекс України про адміністративні правопорушення новою статтею 96-2, частина 2 якої передбачатиме значні розміри штрафів за відсутність такого повідомлення. Вбачається, що це покарання не лише ніяк не спонукає до проведення термомодернізації, але й по суті встановлює покарання за окремі випадки її проведення. Законодавець, на нашу думку, мав урахувати, що громадяни-замовники таких способів термомодернізації як наприклад встановлення засобів обліку або модернізованих вікон

найчастіше не володіють необхідними знаннями для розрахунку орієнтовних обсягів економії (скорочення споживання), а тому практично кожен громадянин-замовник такої модернізації по суті буде суб'єктом цього правопорушення.

Звичайно, що для максимального впровадження енергоефективних технологій, в т. ч. за рахунок фінансів домогосподарств, держава повинна не впроваджувати покарання за недотримання формальностей, а активізувати просвітницьку роботу, максимально поширювати інформацію щодо важливості і переваг енергетичної модернізації будівель та інших напрямів підвищення енергоефективності. Слід відзначити, що інноваційний освітньо-інноваційний проект українських винахідників Андрія і Романа Зінченків здобув в 2017 році премію Стенфордського університету Bright Award [5].

З метою зменшення викиду двоокису вуглецю Директива 2010/31/EU зобов'язує держави-члени ЄС розробити національні плани для збільшення кількості будівель із майже нульовим споживанням енергії та встановлює обов'язок періодично повідомляти Комісію про ці плани. Законом «Про енергетичну ефективність будівель» передбачено в ст. 15 створення і в Україні такого Національного плану, затвердження його Кабміном та надання для інформування Секретаріату Енергетичного Співтовариства.

Передбачаючи в ст. 16 заходи державної підтримки заходів із забезпечення (підвищення рівня) енергетичної ефективності будівель, Закон «Про енергетичну ефективність будівель» визначає, що для надання державної підтримки заходів із забезпечення (підвищення рівня) енергетичної ефективності будівель можуть утворюватися фінансові установи, що діють відповідно до законодавства.

Основні засади щодо заснування і діяльності Фонду енергетичної ефективності визначено Законом «Про Фонд енергоефективності», який встановлює функції Фонду, його мету, джерела формування, порядок та напрямки використання коштів, порядок управління Фондом та інші важливі питання.

У літературі відзначається, що з урахуванням міжнародних актів сталого розвитку сформувався напрям економічної науки Екологічна

економіка (Environmental Economics), одним із основних проявів яких є управління енергозбереженням на підприємствах [6].

Разом із тим здійснюється і розвиток правового регулювання в розглядуваній сфері, і право сталого розвитку сьогодні є одним з основних векторів розвитку сучасних правових систем – як міжнародного, так і національного права [7].

Отже Україна, врегулювавши на рівні закону питання енергоефективності будівель та передбачивши створення національного Фонду енергоефективності, послідовно імплементує директиви ЄС в межах узятих на себе зобов'язань як члена Енергетичного співтовариства. Здійснення цих заходів пролягає в площині правового регулювання забезпечення сталого розвитку – відповідно до базових документів ООН у сфері сталого розвитку, і зокрема відповідно до Порядку денного сталого розвитку до 2030 року.

Слід однак визнати передчасним внесення Законом України «Про Фонд енергоефективності» від 22 червня 2017 року № 2118-VIII «Про енергетичну ефективність будівель» доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо впровадження адміністративної відповідальності за неповідомлення постачальника енергії про орієнтовний обсяг скорочення споживання енергії та/або води, зменшення теплового навантаження, що виникнуть після виконання робіт із термомодернізації (нова стаття 96-2 КпАП). Тому відповідну норму пропонується із кодексу виключити.

Література

1. Directive 2012/27/EU of The European Parliament and of The Council of 25 October 2012 on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EU and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0001:0056:en:PDF>.

2. Directive 2010/31/EU of the European Parliament and of The Council of 19 May 2010 on the energy performance of buildings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0018:0024:en:PDF)

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0013:0035:en:PDF.

3. Вишняк І.О. Шляхи реалізації енергоефективної політики в житловому фонді України [Електронний ресурс] / І.О. Вишняк // Публічне управління: теорія та практика. – 2014. – Вип. 3. – С. 143-148. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_3_24.

4. Енергетична політика сталого розвитку як вектор інтеграції Україна-ЄС [Електронний ресурс] / В. Ліп // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. – 2016. – № 4. – С. 158-176. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_4_15.

5. 2017 Bright Award given to green energy innovators [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.stanford.edu/2017/09/20/2017-bright-award-given-green-energy-innovators/>.

6. Климчук М.М. «Environmental Economics» – сучасний концепт управління енергозбереженням на підприємствах [Електронний ресурс] / М. М. Климчук // Економічний вісник НТУУ “КПІ”. – 2017. – №14. – Режим доступу : <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108707/103655>.

7. Кравчук О. Право як інструмент забезпечення сталого розвитку [Електронний ресурс] / О. Кравчук // Актуальні питання реформування правової системи: зб.матеріалів XIV Міжнар. наук.-практ.конф. (Луцьк, 16-17 червня 2017 р.) / уклад. Л.М.Джурак. – Луцьк: Вежа-Друк, 2017. С. 44-45. – Режим доступу : http://afgp.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/09/Kravchuk-Oleksiy_Law-Sust-Del.pdf.